

Soru-Cevap

Soru: *Ukrayna'da 07.02.2010 tarihinde ikinci tur devlet başkanlığı seçimleri yapıldı. Seçimlerin ilk turunda sadece %5 oy alan ve turuncu devrimle iktidara gelen mevcut devlet başkanı Viktor Yuschenko ikinci turda dahi yarışamazken, ilk turda sırasıyla %35 ve %25 oy almış olan Yanukovic ve Timoschenko ikilisi, ikinci turda da yarışmayı sürdürmüşler. Nitekim eski başbakan ve 2004'ün devrik cumhurbaşkanı Rusya yanlısı Viktor Yanukoviç, %48'e varan oy oranıyla yaklaşık %46 oy alan Timoschenko'yu geçmiş ve devlet başkanlığı koltuğuna oturmaya hak kazanmıştır. O halde seçimleri Rusya yanlısı Yanukoviç'in kazanması turuncu devrimin sona erdiği ve Ukrayna'nın tekrar Rusya'nın yörengesine girdiği anlamına mı gelmektedir? Bundan sonraki dönemlerde Ukrayna üzerindeki Amerikan-Rus nüfuz çatışması nasıl seyredecektir?*

Cevap:

1- Bilindiği üzere geçen 2004 yılında yapılan devlet başkanlığı seçimlerinin ardından turuncu devrim baş göstermiş ve devrim sonucu, seçimleri kazanmış olan Yanukoviç iktidardan düşürölerek yerine Viktor Yuschenko ve Yulia Timoschenko'nun oluşturduğu Batı yanlısı koalisyon oluşmuştur. Tabii bu da bir tarafta Rusya'nın ve diğet tarafta ABD ve AB'nin temsil ettiği Batı arasındaki gerginliğin en üst seviyeye çıkmasına neden olmuş ve taraflar birbirlerine karşı hamleler düzenlemiştir. Ancak Yuşçenko, iktidarı boyunca Ukrayna'nın NATO üyeliğı ile Rus Karadeniz Filosu'nun Kırım Yarımadasından çıkartılmasını dillendirmesi, Gürcistan'da Saakaşvili yönetimi ile yakın işbirliğı kurması, enerji ve güvenlik konusuna varıncaya kadar her konuda Rusya ile sürekli çatışma politikası izlemesi Rusya ile Ukrayna arasındaki gerginliğı arttırmıştır. Hal böyle olunca Yuşçenko, "ulusal proje" olarak adlandırdığı ve çoğunluğı Rusya ile çatışma unsurunu içeren fikirlerine halk nezdinde geniş destek bulamadı.

Buna karşılık Rusya, Yuşçenko'yu bitirmek ve onu halk tarafından istenmeyen adam ilan edebilmek için doğalgaz kartını bir baskı aracı olarak kullanmıştır. Zira Rusya, son iki yıl içerisinde özellikle de çetin kış aylarında bazen doğalgazı kesmek bazen de fiyatları arttırmakla tehdit etmiştir. Böylece umutsuzluğı kapılan Ukrayna halkına Batıya yönelmenin çare olmadığını göstermiştir...

Öte yandan Ukrayna, küresel ekonomik krizin etkisiyle sürekli olarak siyasal ve ekonomik istikrarsızlığın içerisinde düşmüştür ki böylece ülkede iki kez parlamento seçimi yapılmış ve beş kez hükümet değişmiştir... İşte tüm bu unsurlar seçimlerde Yuşçenko'nun kaybetmesinin ve Rus yanlısı Yanukoviç'in kazanmasının zeminini hazırlamıştır.

2- Yüzölçümü 603.700 km²'ye, nüfusu ise 48 minyona ulaşan Ukrayna, Karadeniz'e kıyısı olması, özellikle doğalgaz olmak üzere enerji nakil hatları güzergahında bulunması ve Avrupa ve Asya'yı birleştiren stratejik bir konuma sahip olmasından dolayı uluslararası durumu ve bölgesel dengeleri önemli ölçüde etkileyecek durumdadır. Bundan dolayı hem Rusya hem Amerika hem de Avrupa Birliğı, Ukrayna'ya büyük bir ilgi göstermektedirler.

3- Ukrayna'nın Rusya açısından stratejik önemine gelince: Rusya Ukrayna'ya büyük ilgi duymaktadır. Çünkü Doğı Ukrayna sakinlerinin geneli Ortodoks mezhebine bağılı olup Rusça konuşmaktadır. Bu bir yönden diğet yönden ise burada, anlaşmaya göre 2017 yılında kullanım süresi dolacak olan Rus Askeri Karadeniz Filosu üssünün varlığıdır.

2004 yılında Ukrayna'daki turuncu devrimin ardından, Ukrayna'nın Avrupa Birliğı'ne girme çabaları, Sivastopal'a bağılı Rus Karadeniz Filosu hususundaki Ukrayna'nın tutumu ve doğalgaz anlaşmazlıkları sebebiyle Rusya ile ilişkiler gerginleşmiştir.

Bunun içindir ki Rusya, özellikle Doğı Ukrayna olmak üzere Ukrayna'daki kendi yanlısı diğet bazı bölgelerde atmosferin Yuşçenko yönetimine karşı ısınması için büyük bir çaba harcamış ve son seçimlerde Ukrayna'daki yönetime Rusya yanlısı bir hükümeti getirmeyi başarmış ve Rusya rahat bir nefes almıştır. Zira Yanukoviç, iktidara gelir gelmez enerji alanında, ekonomik alanda işbirliğinin artırılması, basın yayın, eğitim, dil ve kültür alanında ilişkilerin geliştirilmesi gibi Moskova ile bir dizi anlaşmalar imzalamıştır. Nitekim Yanukoviç, doğalgaz fiyatının düşürölmesi karşılığında Rus Karadeniz Filosu ile ilgili yeni bir anlaşma yapılabileceğinin sinyalini vermiştir. Zira şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "Karadeniz filosu ile

ilgili sorun da Rusya ve Ukrayna'nın çıkarına olacak şekilde çözüme kavuşturulacaktır." [06.03.2010 /www.haberrus.com] Diğer taraftan enerji nakil hatlarını oluşturması ve Avrupa'yı Asya'ya bağlaması bakımından Karadeniz kıyısı boyunca önemli stratejik bir konuma sahip olan Ukrayna, sürekli Rusya'nın ilgi odağı olmuştur.

4- Ukrayna'nın ABD açısından stratejik önemine gelince: Ukrayna, Rusya'nın nüfuz alanını kuşatmaya çalışan Amerika açısından hayati bir konuma sahiptir. Bu nedenle ABD'nin Rus nüfuzu karşısında Ukrayna'yı kaybetmesi hem Karadeniz'de hem de Doğu Avrupa'da Rusya'nın elinin serbest kalması anlamına gelmektedir. Binaenaleyh Amerika'nın Yuşçenko'yu yönetime getiren turuncu devrim için nasıl büyük bir çaba harcadığını ve Ukrayna'nın bu dönemde ABD'nin nasıl önemli bir stratejik ortağı haline geldiğini gördük. Hatta Ukrayna, ABD'nin yardım yaptığı ülkeler listesinde "İsrail" ve Mısır'dan sonra üçüncü sıradadır. Bunu ise Ukrayna'nın ekonomik olarak Rusya'ya olan güvenini kesmek için yapmıştır... Ancak Amerika, ekonomik krizi sırasında özellikle de Irak ve Afganistan bataklığından çıkamaması nedeniyle Ukrayna'ya yeterli ihtimamı verememiş ve gerekli imkanları sağlayamamıştır. Bu ise Rusya'ya yardımcı olmuş ve onun turuncu devrimin istikrarsızlığını etkileme sürecini kolaylaştırmıştır.

5- Ukrayna'nın AB açısından stratejik önemine gelince: Ukrayna, Rusya ile Doğu Avrupa arasını ayıran bir bariyer mesabesinde olup Avrupa'nın tüketiminin dörtte birini oluşturan Rus doğalgazının %80'i bu topraklardan geçmektedir. Bunun içindir ki o, Avrupa açısından büyük bir öneme sahiptir. Nitekim Polonya'nın AB üyesi olması ve Bulgaristan ile Romanya gibi Balkan ülkelerine AB perspektifi verilmesi Ukrayna'yı AB ile komşu yapmış ve böylece AB için büyük bir öneme sahip hale gelmiştir. Dolayısıyla Ukrayna, AB ile Rusya arasında hem köprü hem de tampon bölge olma niteliği taşımaktadır.

6- Hakeza Ukrayna'nın tüm bu devletler açısından önemi, bu devletlerin son seçimlerle ilgilenmesini sağlamıştır... Ancak seçimlerin seyrine dakik bir şekilde bakıldığında Yanukoviç seçimleri sadece %3 bir oy farkı ile kazandığı görülmektedir. Bu sonuç da açık bir şekilde siyasal atmosferin bir önceki döneme göre pek de değişmediğini göstermektedir. Dolayısıyla her ne kadar Batı yanlısı Victor Yuşçenko seçimleri kaybetmiş ve devlet başkanlığına Rus yanlısı Yanukoviç gelmiş olsa da turuncu devrim döneminin sona erdiğini ve Ukrayna'nın tamamen Rus yörüngesine girdiğini söylemek için henüz erkendir. Zira Yanukoviç'in küçük bir farkla seçimleri kazanması hala Ukrayna'daki Batı yanlısı tabanın ağırlığı ve nüfuzunun olduğu anlamına gelmektedir. Bu da Ukrayna üzerindeki Rus-Amerikan çatışmasının devam edeceği anlamına gelmektedir.

7- Yanukoviç de bu hususun farkındadır. Bunun içindir ki Rus yanlısı olmasına rağmen ilk ziyaretini Moskova yerine Brüksel'e yapması, özellikle seçimleri çok küçük bir farkla kazanmasından dolayı hem Avrupa eğilimine dikkat çekmek ve özellikle Rusya yanlısı olduğu gerçeğini dikkatlerden uzaklaştırmak için çalışmak hem de 2004 seçimlerinin ardından halkın sokağa dökülüp kendisini yönetimden indirdiği sırada karşılaştıklarının aynısı ile karşılaşmamak içindir. Bunun içindir ki o, hakikatte Rusya'ya yakın bir politika takip edecek olmasına rağmen onun belli bir zamana kadar Rusya ile Batı arasında dengeli üsluplar benimsemesi ve politikasını gerek Amerika'yı gerekse Avrupa Birliği'ni kışkırtmama kılıfı altında yürütmesi beklenmektedir. Nitekim Kiev'deki Uluslararası Demokrasi Enstitüsünden Sergey Taran'ın sözleri buna işaret etmektedir: "*Yanukoviç döneminin ana hatları belli. Yanukoviç, Ukrayna'nın Kremlin ile gerilen ilişkilerini geliştirecek, Rusya'nın baş ağrısı olan NATO üyeliğini gündemden çıkaracak ve Rusya'nın Kırım'da üslenen ve 2017 yılında süresi dolacak olan Karadeniz filosunun kira sözleşmesini uzatacak.*" [BBC Türkçe/ 08.02.2010]

Şüphesiz yok ki Batı, Yanukoviç'in Rusya yanlısı olduğunu bildiği gibi ona karşı çatışmacı bir politika benimsemesinin kendisine bir faydası olmayacağını da farkındadır. Bilakis görünürde yakınlaşma ama gizlide Yanukoviç'in önüne engeller koyan başka renkli üsluplar arayışı içerisinde olan bir politika benimseyecektir. Bu nedenledir ki Amerika, Yanukoviç'in seçimlerdeki başarısını "tebrik ettiği" gibi Avrupa Birliği de aynısını yapmıştır...

Tüm bunlarla birlikte özellikle Amerika olmak üzere Batı ile Rusya arasında Ukrayna üzerindeki nüfuz çatışması, ülkenin taraflar açısından önemli olmasından dolayı hiç durmayacaktır. Zira her iki tarafın da Ukrayna'daki tabanı, aynı ağırlıktadır. Nitekim iki taban arasındaki seçim farkı olan "%3" gibi çok az bir fark, her iki tarafın da Ukrayna'da etkin dayanaklara sahip olduğu anlamına gelmektedir.